
El periodisme i la fotografia esportiva

Sílvia Cabezas d'Alcalà

L'article és una aproximació a la premsa esportiva de Sabadell al llarg del segle xx. És un recorregut per les diferents capçaleres que s'han anat succeint en els quatre períodes històrics en què s'ha dividit el segle: a la primèria, l'època del franquisme, la transició democràtica i, per últim, el darrer tram. Els diaris, les revistes i els setmanaris dedicats a l'esport són estudiats tant des del vessant informatiu –la descripció dels fets noticiables– com també interpretatiu –la construcció d'una determinada realitat esportiva–. El periodisme, en definitiva, reflecteix els canvis experimentats en els hàbits o aficions esportives dels sabadellencs anys enrere.

La llarga tradició esportiva a la nostra ciutat durant el segle passat no es pot explicar sense recórrer al testimoni excepcional de la premsa escrita. Les diverses cròniques periodístiques i la gran quantitat d'il·lustracions i de fotografies publicades no només descriuen l'esport a Sabadell, sinó que també construeixen una determinada realitat. Per tal d'esbrinar de quina manera les diferents capçaleres esportives tracten la qüestió, s'ha procedit a analitzar el paper dels diaris i fer un recorregut cronològic pels períodes històrics següents: principis de segle, l'època del franquisme, la recuperació de la democràcia i finals del segle xx. En aquest sentit, serà interessant adonar-se de l'evolució del periodisme esportiu. Al mateix temps, descobrirem quines són les disciplines esportives (atletisme, natació, futbol, boxa, ciclisme, hoquei, etc.) amb major ressò i difusió periodística en cada una d'aquestes èpoques.

El periodisme esportiu al llarg del segle xx a Sabadell

Al llarg del segle xx els diaris locals dedicats a la informació esportiva s'han anat succeint (Joan PUIG PUJOL, 1972). En determinades èpoques la quantitat de capçaleres ha estat nombrosa¹, malgrat la curta vida d'algunes a causa de les dificultats econòmiques que representa tirar endavant un projecte d'aquestes característiques. D'altra banda, però, la majoria dels rotatius han pretès transmetre el seu interès i entusiasme per l'esport sabadellenc als lectors. A principis de segle, la premsa escrita s'implica a l'hora de difondre la pràctica de l'esport com una necessitat per garantir la salut del cos humà. A més a més, les seves notícies destaquen per valorar l'esport com una afició. La irrupció de la dona en determinades disciplines esportives generà, en el seu moment, una divisió d'opinions entre els columnistes. Mentre que a partir dels anys quaranta la professionalització de l'esport, convertit en molts casos en espectacle, i el monopoli del futbol en els diaris locals representen un canvi significatiu per al periodisme esportiu.

Principis de segle

A començaments de segle, l'espai informatiu dedicat a l'esport per part de la premsa convencional, és a dir, d'informació general, era força escàs. L'any 1913 el *Diari de Sabadell: Autonomista i d'Avisos i Notícies* (aparegut el 2 d'agost de 1910 amb Miquel Duran i, més tard, amb Joan Arús i Colomer com a directors) disposava d'una secció titulada "Sports". El 27 de maig d'aquell mateix any, a partir d'aquesta secció, el diari celebrava el triomf del Sabadell F. C. en el campionat de futbol d'Espanya. El titular de portada publicat en aquella ocasió fou: "El Sabadell F. C. a Madrid. –Gran victòria dels nostres jugadors. –El Sabadell, campió d'Espanya. –Arribada dels foot-ballistes sabadellencs".² De manera semblant, tal com apunta Josep Costajussà i Oliver en el seu llibre *1916-1991. Setanta-cinc anys del Club Natació Sabadell*, la capçalera del *Diari de Sabadell i Sa Comarca* (apareguda l'1 de novembre de 1919 sota la direcció de Josep Maria Castellet i Pont) va haver-se d'esperar un temps abans de tenir una secció fixa d'esports. Aquesta no arribà fins al 1927. Les notícies que més hi apareixien feien referència al futbol i a la boxa i, més tard, al ciclisme, als escacs i a l'excursionisme. Pel que fa a la boxa, Costajussà explica que a principis de segle estava molt de moda i que hi havia grans especialistes del ring. És per això, que el *Diari de Sabadell i Sa Comarca* i la resta de la premsa de l'època dedicaven "columnes senceres a la boxa, abans i després de cada combat". Respecte al futbol, l'autor afirma que la premsa del moment "dedicava un 90% de l'espai esportiu (que gairebé mai no arribava a una columna) a parlar del *foot-ball*" (Josep COSTAJUSSÀ I OLIVER, *et. al*, 1991, p. 18). En les notícies dedicades a aquest esport hi constaven les alineacions, els gols i d'altres comentaris. La resta d'activitats esportives acaparaven menys atenció periodística, sobre les quals només s'escriuien notes molt espaiades, segons indica Costajussà.

1 "Historia del periodismo en Sabadell", *Diario de Sabadell* (2.04.1977), p. 47-53.

2 *Diari de Sabadell: autonomista i d'avisos i notícies*, any IV, núm. 858 (27.05.1913), p. 1; *Història del C. E. Sabadell F. C. 1903-2003* [en línia]. Sabadell: Centre d'Esports Sabadell, 1998, <<http://www.cesabadell.org>> [data de consulta: 21.07.2005].

Figura 1. L'Espill, Sabadell, Any 1, núm. 3 (febrer de 1930) (AHS).

Anys després, el futbol continuava focalitzant l'atenció de la premsa d'informació general. Així doncs, el 26 de juny de 1935 el *Diari de Sabadell* feia un ampli ressò en els seus titulars del triomf del Sabadell F. C., subcampió de la Copa d'Espanya: “Després de la nova victòria de diumenge, el Sabadell, digne representant del futbol català, queda finalista” i en l'edició del 2 de juliol deia que “El Sevilla guanya el Sabadell per 3 a 0. Malgrat un resultat advers, que no reflecteix el transcurs del partit, el Sabadell ha demostrat que podia ostentar dignament el títol de campió d'Espanya”.

Ben diferent, en canvi, va ser el tractament donat per les revistes i setmanaris locals, especialitzats en la matèria, a l'esport. Les seves pàgines recollien de manera exclusiva totes aquelles notícies i opinions de caràcter esportiu. L'aparició a principis de segle

de *Lo Nivell* (1903), el *Sabadell Deportivo* (1914), *L'Esforç* (1920-1921), *l'Atletisme* (1922), el *Studebaker* (1925), el *Crònica Esportiva* (1927) i *L'Espill* (1930), en són una mostra. El *Sabadell Deportivo: Periòdic Bi-setmanal de Sports i Teatres*, publicat a la impremta Canals –propietat de Joaquim Canals Domènech– i amb Lluís Papell i Comas com a director, el 12 de desembre de 1914 es feia ressò de la Copa Sant Llorenç de Munt, organitzada conjuntament pel Centre Excursionista de Catalunya, el Centre Excursionista de Terrassa i el Centre Excursionista del Vallès: “L'entusiasme que s'ha despertat entre'ls amants dels sports de muntanya, augura que seran molts els que diumenge aniran a Sant Llorenç de Munt [...] quins esperan la diada amb la confiança de que'ls ha de proporcionar belles emocions”. Segons Ricard Rof i Pere Melero en el llibre *Història de l'atletisme a Sabadell, 1914-1991. Una llarga cursa de voluntat*⁶, aquesta cursa va ser “la primera competició perfectament organitzada i reglamentada” de la qual es té notícia, i fou considerada per Rosend Moretò –secretari de la secció d'esports del Centre Excursionista de Catalunya– “la primera cursa d'aquest tipus disputada a l'estat espanyol”. L'excursionisme i l'anomenat “pedestrisme” de l'època travaven bona part de la informació periodística del *Sabadell Deportivo*, sense deixar de banda d'altres esports, com ara el futbol, la natació o l'automobilisme. Un bon exemple d'això es troba en els continguts de la columna d'opinió “Cròniques hebdomadaries” del mateix dia 12 de desembre, signada amb el pseudònim Pegàs.

Durant els anys vint, la revista mensual i d'escassa existència per motius econòmics –d'octubre de 1920 a febrer de 1921– *L'Esforç: Revista d'Esports* es caracteritzà pel seu to compromès i reivindicatiu amb l'esport. Així ho demostren els editorials “Per la dignitat del futbol català!”³ i “Un fallo que és un escarni”.⁴ A través d'aquests editorials, la redacció de la revista denuncia els incidents violents ocorreguts durant el partit de futbol entre el Sabadell i l'Europa en el Campionat de Catalunya celebrat a mitjans de novembre de 1920. En definitiva, aquesta revista pretenia donar resposta a les inquietuds i el gran interès suscitat pel futbol i d'altres disciplines (com per exemple l'atletisme o el ciclisme), entre els saba-

dellencs. En el llibre *Història de l'atletisme a Sabadell, 1914-1991. Una llarga cursa de voluntat*, de Ricard Rof i Pere Melero, es fa menció de Pegàs –periodista que signava els seus articles amb aquest pseudònim– perquè era un entusiasta de l'atletisme: “[...] És curiós que en una publicació d'enfocament marcadament futbolístic, insistí –Pegàs– una i altra vegada en els beneficis de l'atletisme: jugar a futbol sense un mínim de base atlètica, deia, era com començar la casa per la teulada”. Un any després, el 5 de març de 1922, neix l'*Atletisme: Portaveu de la Secció Atlètica del Sabadell CF*, amb l'objectiu de propagar l'afició per l'atletisme: “Practicar l'atletisme és desenrotllar-se, fer-se fort, sà i resistent. Propagar-lo és fer tasca patriòtica i altruista”.⁵ Entre els seus columnistes destaquen Francesc Serra, Joan Girbau i Lluís Papell i Comas. Aquest darrer, en un dels seus articles titulat “Hurra!”⁶, fa un repàs històric de l'atletisme a Sabadell:

“[...] L'atletisme fins avui ha sigut poc considerat a la ciutat nostra, i, certament això ens fa poc favor, ja que nosaltres considerem essencialíssima la pràctica de l'atletisme per a exercir qualsevol altre deport. Cal recordar, però, que el reviscolament de l'atletisme fou portat a Sabadell pels incansables elements del Club Natació Sabadell a l'organitzar no fa molt aquell Cross Country de falaguera recordança. La llevor escampada durant aquells dies ha germinat i avui dona els seus fruits. Uns entusiastes de l'atletisme, comptant per ara amb el propi esforç i animats per un entusiasme sens límits, han creat una secció atlètica i l'han portada en el sí del Centre d'Esports, on han tingut un falaguer aculliment.”

La publicació tant es feia ressò de les proves atlètiques oficials com de les curses populars, maratons i proves de fons. Ara bé, en el món de l'excursionisme (curses de muntanya i voltes a peu) cal recordar el pes d'altres butlletins: *Nostra Comarca: Butlletí Mensual del Centre Excursionista del Vallès i del Centre Excursionista* (1921-1924), *Nostra Comarca: Butlletí Mensual del Centre Excursionista del Vallès* (1925-1933), *Butlletí del Centre Excursionista Sabadell* (1925-1937) i *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Terra i Mar* (1928-1937). L'any 1927 apareix un nou setmanari dedicat als esports sota el títol de *Crònica Esportiva*. I finalment, a la dècada dels trenta, sortí a

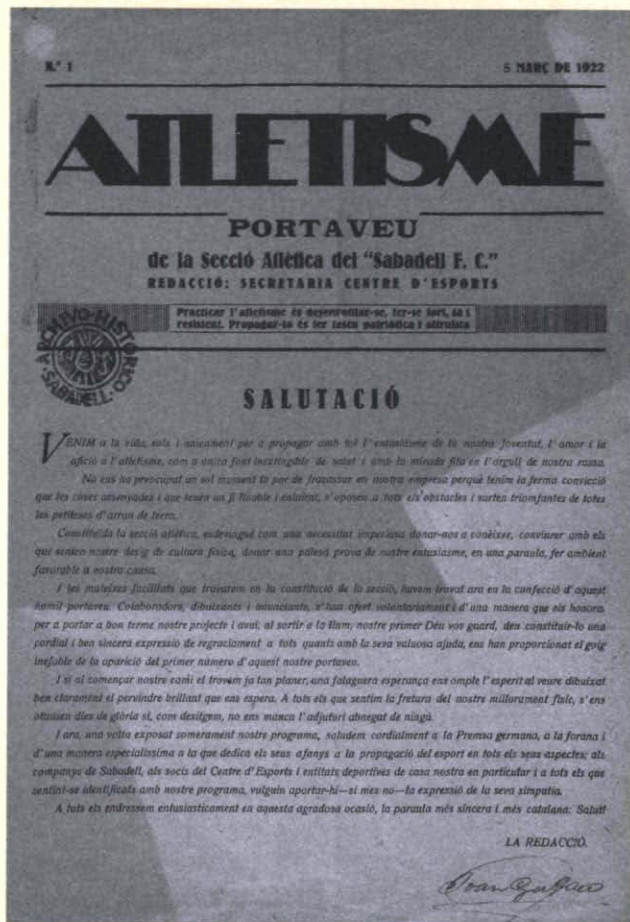

Figura 2. Primer número del butlletí *Atletisme, Sabadell* (març de 1922) (AHS).

la llum *L'Espill: Periòdic Esportiu d'Informació i Crítica*. La seva data d'aparició va ser el 8 de gener de 1930, i es publicava el segon i l'últim dimecres de cada mes. En el seu primer número, l'editorial “Qui som...”, planteja la necessitat d'una publicació regular a Sabadell encarregada d'informar adequadament de les activitats esportives que s'hi practiquen:

“[...] Sovint ens hem lamentat de l'abandó injustificat en que rau l'esport sabadellenc, quan l'activitat dels nostres esportistes és prou palesa perquè es puguin comentar i lloar llurs actuacions, afortunades o no, en

3 *L'Esforç*, any I, núm. 7 (17.11.1920), p. 1.

4 *L'Esforç*, any I, núm. 8 (24.11.1920), p. 1.

5 *Atletisme*, any I, núm. 1 (5.03.1922), p. 1.

6 Lluís PAPELL, *ibidem*, p. 2-3.

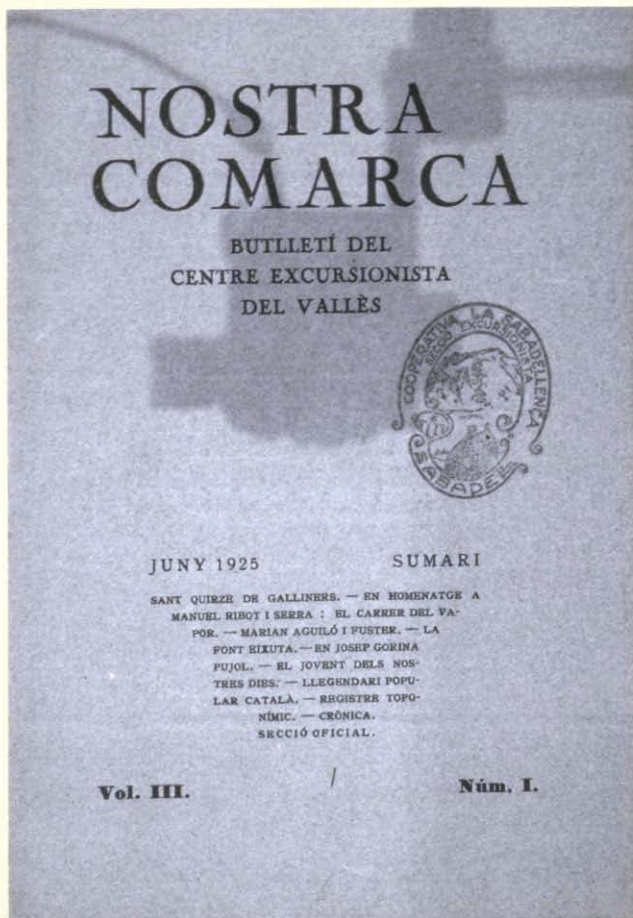

Figura 3. Nostra Comarca, Sabadell, vol. 3, núm. 1 (juny de 1925) (AHS).

les moltes competicions on els nostres homes, d'una manera notable han rendit el màxim esforç i assolit resultats falaguers, que en general han passat desapercibuts dels propis aficionats locals. [...] Aquesta desorientació és deguda principalment, i potser únicament, en que confiem tots, en les informacions de periòdics forans que no poden tenir un concepte prou clar, ni un interès prou gran, en jutjar i comentar les actuacions dels nostres esportistes. La premsa local ha vingut ocupant-se de diferents rams de la nostra activitat esportiva, d'una manera que podríem dir-ne pregada; així hem vist com un sol ram de l'esport i a voltes una sola Entitat, ha vingut acaparant el lloc que el periòdic ha pogut destinar a les informacions esportives.”

En el seu segon número, del 29 de gener de 1930, *L'Espill* estrenà una nova secció –anomenada “Gale-

ria de campions”– dedicada a les ressenyes biogràfiques dels millors esportistes sabadellencs. El primer d'aquesta sèrie fou el “recordman” i campió d'Espanya de natació, Ramon Sapés. Més tard, el diari impulsà una nova iniciativa: l'organització d'unes conferències “de cultura esportiva” amb la intenció de promoure les seves disciplines i reflexionar sobre “la importància de l'educació física en el ressorgiment dels pobles”. El futbol –oficial i “amateur”–, el “basquetbol”, l'atletisme, la boxa, els escacs i l'esquí figuren entre els esports més noticiables. Alguns dels seus articulistes més destacats van ser Jordi Sans i Jordi C. Nonell, juntament amb d'altres periodistes que signaven els seus escrits amb pseudònim (Nomenclator, Xac-Mat, T. Han Tockat, Búsan, Peret Xic i Armany). Per exemple, Peret Xic disposava d'una columna fixa a la portada titulada “Ideari”, en què parlava dels avantatges de l'esport per al cos humà: “[...] En resum, d'un cos sa, un esperit sa i d'un cos raquític, generalment, no sempre, l'esperit és també raquític, ple de cabòries que tard o d'hora tendeix a un complet esgotament”. D'altra banda, l'article “La premsa i l'esport”, signat amb el nom d'Armany i aparegut al segon número de la revista, manifesta el malestar per l'escassa atenció periodística que despertava l'esport entre els diaris sabadellencs. Alhora, es feia una crida perquè la premsa jugués un paper cabdal en la divulgació de la cultura de l'esport:

“Sustenem nosaltres el criteri de què l'esport necessita de la premsa, no tan sols per al comentari, per la lloança, per la censura o resumint per la crítica, sinó que també ha de servir per a marcar una orientació o una política tendint a divulgar la gran importància que té, no l'esport a seques, sinó la cultura física en general, apartant bandereries i recels de tota mena que puguin crear prejudicis sempre ridículs i fora de lloc.”

Per acabar, citar un interessant article publicat també a *L'Espill* número 2 del 29 de gener de 1930, sota el títol “L'esport i la dona”, signat amb el pseudònim T. Han Tockat. El columnista observa amb preocupació la incorporació de la dona en la pràctica de determinats esports que considera més apropiats, tant per estètica com per condició física, per al gènere masculí:

“[...] Sembla talment, que després de la inactivitat esportiva palesada fins avui per la dona catalana, vulgui esclatar, ara, com un bòlit (i valguis la comparança) que vagi a tota velocitat, per estimbar-se a un precipici. No sóc antifeminista esportiu, ans al contrari, desitjo més llibertat que la que té ara la nostra dona i ensems, crec que l'esport a la dona li cal practicar-lo tant o més que a l'home, però... anem a pams. No és molt més bell veure una dona jugant al tennis, fent natació o cultura física? [...] no seria molt millor deixar de banda el basquetbol, el ciclisme, el futbol, etc., esports aquests per als homes i que el Club Femení i d'Esports de Barcelona vol introduir de més en el seu sí [...] Quina estètica té veure una dona corrent al darrera d'una pilota per fer un gol o bé un basquet, i no posem el cas, de veure-la al damunt d'una bicicleta, que segurament és la cosa més antiestètica que hi ha, esportivament parlant.”

En resum, durant aquest primer període la premsa esportiva ofería en poques pàgines un ampli ventall d'informacions sobre les diferents disciplines que es practicaven a la ciutat. L'excursionisme, l'atletisme, els escacs i la boxa, juntament amb el futbol, acaparaven bona part de l'interès periodístic. Al mateix temps, la salut i l'estètica relacionades amb l'esport eren temes de reflexió entre els columnistes. Fins i tot, des de les línies editorials dels diaris es publicitava l'esport entès com una afició associada al temps de lleure, un benefici físic i psíquic i un esforç de superació personal i col·lectiva. Altrament, l'aspecte ideològic també hi era present en el discurs d'aquestes publicacions: l'esport com a element cultural, identitari i cohesionador d'un poble.

L'època del franquisme

El parèntesi que suposà l'esclat de la Guerra Civil espanyola va donar pas a l'aparició de nous diaris esportius, tots ells escrits íntegrament en castellà: el *Vallés Deportivo: Boletín Informativo de los Clubs de Aficionados y del Frente de Juventudes* (1948), el *Sabadell Deportes* (1949-1968) i *Guía Gralla: de Espectáculos y Deportes de Sabadell* (1969-1973) en són els més representatius. El primer d'ells, de publicació setmanal i portaveu de les entitats modestes, es va caracteritzar per la seva curta vida. En només qua-

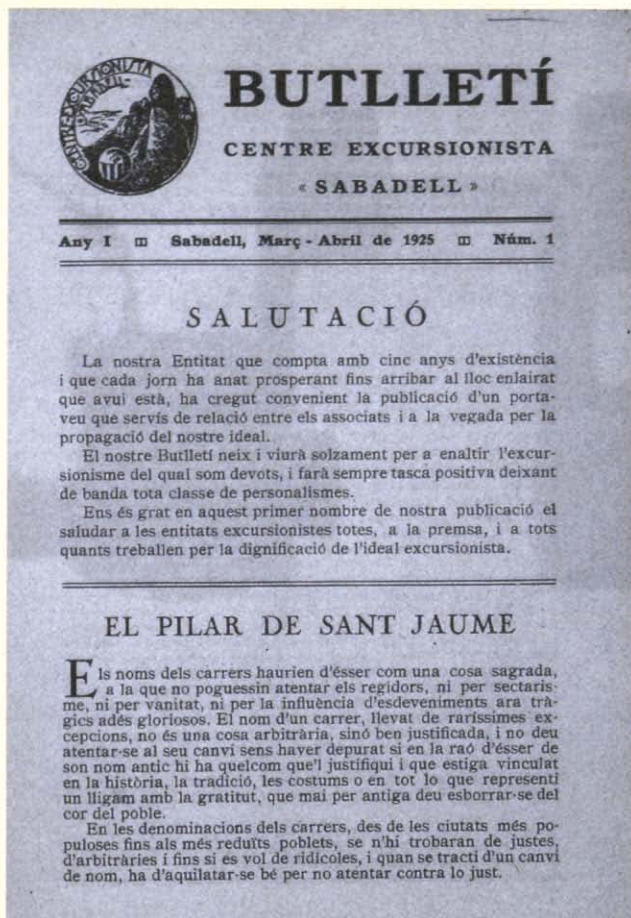

Figura 4. Primer número del Butlletí del Centre Excursionista de Sabadell (març-abril de 1925) (AHS).

tre números, l'aventura iniciada el 19 d'octubre de 1948 finalitzà el 16 de novembre del mateix any. En la seva presentació a l'afició sabadellenca, el *Vallés Deportivo*, en el seu primer número, va declarar a través de l'editorial “Muchas gracias”:

“[...] En las páginas de VALLÉS, el lector encontrará siempre un reflejo de la verdad en todos los aspectos. No venimos a complicar la vida de los que no pueden vivir sin el deporte, nos proponemos prodigar todos nuestros esfuerzos, en provecho de todas las manifestaciones de orden deportivo, con el deseo de que nuestra ciudad, continúe ocupando un primer puesto entre los pueblos que saben que no sólo de pan vive el hombre”.

7 Editorial “Muchas gracias”, *Vallés Deportivo*, any I, núm. 1 (19.10.1948), p. 1.

Figura 5. Primer número de Sabadell Deportes (gener de 1949) (AHS).

El futbol, el bàsquet, el ciclisme, l'hoquei sobre rodes, el billar, la boxa, l'atletisme o els escacs eren algunes de les activitats esportives que focalitzaven l'atenció informativa d'aquest rotatiu. Tanmateix, el futbol de competició oficial guanyava terreny periòdic respecte d'altres disciplines. El Vallés Deportivo esdevingué un dels pioners a incorporar una secció de "Cartes al director" i una altra dedicada a la rumorologia titulada "Habladurías", en què els lectors podien expressar les seves opinions: "En esta Sección publicaremos todas las noticias y rumores que se nos comuniquen por escrito".⁸ Pel que fa als noms i als pseudònims que figuren com a periodistes a les pàgines d'opinió del Vallés Deportivo en destaquen els següents: Don Inda, Directo, Bulling, Klapi, Tribulete, Sprinter, J. Cordills, Fran-

cisco Escuert, Luis Pitoli, J. Domènech, Pasti, J. Dinares, I. Puigdemívol, entre d'altres. En l'article "Los dos aspectos del deporte"⁹ el columnista J. Domènech manifesta la seva preocupació pel fet que l'esport es converteixi en un espectacle. Al mateix temps, descriu les diferències que segons el seu parer hi ha entre allò que anomena "esport pur" i "esport espectacle":

"[...] el deporte puro, el que se practica como ideal, es decir, por verdadera vocación [...]. En la mayoría de los deportes puros, más que la victoria, lo que cuenta es la lucha contra el cronómetro, que con sus tiempos marcados en sus esferas, da el valor exacto a la actuación o proeza del deportista. [...] el deporte espectáculo son aquellas luchas violentas, llenas de nerviosismo, donde unos colores de club o individual, llevan tras sí millares de espectadores, ansiosos de ver salir triunfantes sus ídolos o colores de club, sea como sea. El futbol, el boxeo, la lucha libre, el ciclismo, en su estado profesional, ha creado un estado comercial, comparado a las empresas de grandes espectáculos teatrales, circenses u otros por el estilo. [...] El nombre deporte es olvidado por el espectador; es el espectáculo que abarca numerosas actividades, y el jugador de futbol, el boxeador, el luchador o el corredor ciclista, pasan a la categoría de actores, sedientos de popularidad, y gloria, olvidando a veces su condición de deportista."

Un any més tard, el 1949, s'estrenava el Sabadell Deportes, també de periodicitat setmanal, fundat i dirigit per Jaime Llargués Sabatés –cap d'impremta del diari Sabadell–, i amb l'objectiu d'esdevenir una plataforma de difusió de l'esport i les opinions que aquest suscita entre els seus seguidors. No es limità, però, a tractar només l'activitat esportiva local sinó també la catalana i l'espanyola, centrant-se sobretot en el futbol. Les novetats que introduí aquest setmanari van ser el gènere de l'entrevista, les necrològiques –d'esportistes o de familiars seus–, la presència de corresponsals i l'elogi als millors esportistes de cada disciplina de la ciutat en aquells moments. En aquest sentit, la notícia "Figuras sabadellenses destacadas del deporte en 1948"¹⁰ premiava el jugador de futbol, bàsquet i escacs Albareda; el ciclista Sant; el jugador de bàsquet, futbol i handbol Cañadell; el waterpolista

Serra II; els boxejadors L. Martínez i Viaplana i, finalment, el porter Velasco. Entre els seus columnistes, els pseudònims més llegits són: Zas, Nilipo, Zigzag, Stic, Sprinter, Germá, Pitoli, Hispanus, Pas-tor, Enceste. D'altra banda, cada exemplar dedicava algunes de les seves pàgines a la música, el teatre i el cinema (crítica cinematogràfica) a través de la secció "Pantallas y Candilejas":¹¹

"Nuestra humilde publicación, se propone pasar la vida entre los campos de deportes, las cabinas cinematográficas y los escenarios. No sabemos si en nuestras notas, descubriremos nada, lo que sí podemos asegurar es que diremos algo, algo nuevo o viejo, pero que alguien tiene que decirlo. Es indudable que la discusión y la crítica, son dos deportes más a sumar a los deportes propiamente dichos, y el cine y el teatro, materializados por un exceso de progreso y civilización son dos temas de crítica constante. [...] Si en la vida todo no fuese un deporte, ¿de qué viviríamos?"

A diferència del *Vallés Deportivo*, el *Sabadell Deportes* es consolidà ràpidament i deixà de publicar-se a finals dels seixanta, malgrat que després va adoptar altres capçaleres. Un altre setmanari que es dedicava a recollir de dilluns a diumenge totes les activitats esportives organitzades majoritàriament pel Club Natació Sabadell (futbol professional, juvenil i d'aficionats; natació, waterpolo, bàsquet, ball, excursionisme, gimnàstica, tennis de taula, tir olímpic, ciclisme, handbol...) a finals dels seixanta i a principis dels setanta –en un primer moment de distribució gratuïta– va ser la *Guía Gralla: de Espectáculos y Deportes de Sabadell*. El *Sabadell*, com a capçalera d'informació general i diari oficialista del règim franquista –editat per la Delegación Provincial de Prensa, Propaganda y Radio del Movimiento–, apareix al mateix any, el 1969. El seu director va ser José Palau Blancher. La cita del *Sabadell* amb l'esport es limitava a l'edició dels dissabtes en la secció "Domingo Deportivo", en què anunciava les activitats que l'endemà els clubs sabadellencs havien de dur a terme: campionats i copes de futbol, hoquei, handbol, ciclisme, atletisme, natació i motorisme entre d'altres. En relació amb els circuits automobilístics, l'edició del 15 de maig de 1969 publicava en portada "*Hoy se dispu-*

ta el I Trofeo Ramon Torras", que se celebrava entre Castellar del Vallès i Sabadell. El 12 de juny d'aquell any, també en portada, s'informava de la participació arlequinada a la Copa d'Europa de futbol FIRES –actual UEFA– amb els titulars següents: "*¡Confirmado: el C. D. Sabadell jugará la Copa de Europa de Ferias!*" i "*...y los sueños, sueños son Adiós a la Copa de Ferias*".¹² Per acabar cal esmentar alguns dels periodistes esportius que en aquella època treballaven per a aquest periòdic: Joaquín Fité, José Franco, José-Ramón Costa-Jussà, Calvet, Conxa G., Papell, Graell, B. Ribalta, J. Jussà i J. Fau.

En definitiva, durant aquest segon període marcat pel context polític de la dictadura, l'esport és vist com un espectacle, és a dir, com una font d'escapisme o d'evasió de la quotidianitat. Mostra d'això és l'aparició de revistes que tracten conjuntament les activitats esportives amb la crítica cinematogràfica i teatral. Amb tot, hi ha veus que discrepen en les pàgines d'opinió del canvi experimentat en la concepció de l'esport. I de quina manera la seva pràctica s'està convertint en un espectacle econòmic. En un altre ordre de coses, cal emfatitzar el fet que la premsa del moment estableix una comunicació bidireccional amb els seus lectors, per mitjà de les "Cartes al director".

La transició democràtica

Diario de Sabadell: Deportivo (1977-1981), Diario Deportivo de Sabadell (1981) i La Veu de l'Esport: Edició Deportiva de la Veu de la Ciutat (1981) són algunes de les capçaleres esportives més emblemàtiques d'aquest període. El castellà continua sent la llengua en què s'escriuen aquestes publicacions. Tanmateix, el català es deixa veure en casos excepcionals, com ara en alguns titulars. El primer va aparèixer a la primavera de 1977 i el seu director era

8 *Vallés Deportivo*, any I, núm. 3 (9.11.1948), p. 14.

9 *Vallés Deportivo*, *ibidem*, p. 5.

10 *Sabadell Deportes*, any I, núm. 3 (24.01.1949), p. 3.

11 *Sabadell Deportes*, any I, núm. 1 (3.01.1949), p. 3.

12 *Sabadell*, (3.10.1969).

Ramón Rodríguez Zorrilla. Es tractava d'un suplement esportiu del *Diario de Sabadell*, d'informació general. Els esports més noticiables continuaven sent el futbol, la natació, el ciclisme, el tennis, el motociclisme, l'esquí i el submarinisme. Pel que fa als seus periodistes, podem destacar els noms de Joaquín Fité, Jorribe, Enceste, Uchi Mata, Xavier i Papell. Precisament, Lluís Papell i Comas –home de llarga experiència, de gran professionalitat, degà del periodisme local a la nostra ciutat, tant pel que fa a la premsa escrita com a la ràdio i autor de la lletra de l'himne del Centre d'Esports de Sabadell, "Honor al Sabadell"–,¹³ en la seva crònica "Periodista sense carnet"¹⁴ escrivia:

40 "Aprofitant l'avinentsa d'una nova etapa de la premsa local, crec oportú fer unes manifestacions relacionades amb la meua llarga vida de *periodista sense cartera*. I és que quan vaig començar a escriure en els diaris, no existia l'Escola de Periodisme ni això del carnet, el que ve a demostrar que per ésser periodista, no és necessari anar a cap Escola, és una professió que s'ha de sentir. Els que han fet de mestre, no han anat mai a cap Escola i en el nostre país hi ha hagut i existeixen encara periodistes de debò. Això de l'Escola i del carnet, és perquè avui totes les coses segueixen un sistema més o menys ordenat."

El segon d'ells, el *Diario Deportivo de Sabadell*, neix l'any 1981. Àngel Díez Tierno n'era el director i Pere Font, el subdirector. El càrrec de redactor en cap l'ocupava Maties Serracant, i Josep Ache, Víctor Colomer, Xavi Díez, Pere Figueres, Robert Fonollosa, Josep Mercadé, Rafael Morales n'eren alguns dels redactors. En l'àmbit gràfic, destaquen les fotografies de Pere Farran (Jr.), Gabi M. Surinyac, Francesc Salcedo, Antonio Sánchez Perich i Josep Díaz. El departament d'arxiu i documentació el dirigien Joaquín Fité i Pere Farran. El futbol i l'atletisme eren els esports que despertaven major interès periodístic. La darrera publicació va ser *La Veu de l'Esport: Edició Deportiva de la Veu de la Ciutat*, també apareguda a principis dels vuitanta. En el número zero, del 28 de setembre de 1981, constava com a director del nou rotatiu Joaquín Monrás Sender. Poc després, a partir del 26 d'octubre del mateix any, August Puncernau en pren el relleu, juntament amb Francisco J. Zudai-

re, que n'esdevé director de l'edició. Aquesta revista setmanal sortia al carrer cada dilluns, i el futbol ocupava gairebé el cent per cent de tota la informació. No se centrava únicament en l'activitat esportiva de Sabadell, sinó també en la d'altres localitats pròximes del Vallès, com ara Sant Cugat, Cerdanyola, Ripollet, Montcada, etc. Entre els seus reporters destaquen els noms d'Emilio Rey, Joaquim Martín, Salvador Sort, Alfonso Soterias, Miquel Aymaní, Núria Torres, José Oliva, Josep M. Artells, Laura Pires, Francesc J. Castellanos, Pere Cullell, Fidel Casajua, Salvador Sort i Joan Patsy. Al mateix temps, no es poden oblidar els reportatges fotogràfics signats per S. Romero, V. Fainé, C. Castro, Antonio S. Perich, Martín Ferrán Durán i Lluís Font.

En resum, a finals dels setanta i principis dels vuitanta, el paper del periodista en general, i l'esportiu en concret, canvia. Conviuen professionals amb llarga experiència en el món del periodisme local amb les noves generacions de periodistes sortits de les universitats. Fins i tot, la pràctica del pseudònim sembla anar desapareixent en la signatura de les cròniques esportives. Simultàniament, l'exclusivitat masculina en el periodisme d'esports comença a trencar-se, amb la presència d'algunes, encara que poques, dones periodistes.

Finals de segle

En aquest darrer i últim període apareixen una gran quantitat de revistes i butlletins, com ara el *Boletín de Información y Divulgación Social del Cercle Sabadellés 1856* (1988-2001), *Butlletí del Club Esportiu Sant Nicolau* (1990-1994), *L'Informatiu del Centre d'Esports Sabadell* (1991), *Cosas de Samsara* (1992-1993), *Penya Blau-Grana Sabadell: Butlletí Informatiu* (1993), *Doure-Press: Revista de l'Associació Puigdoure-Club Racó* (1993), *News Press Aventura* (1993-1994), *Centre d'Esports Sabadell F.C.* (1993-1997), *Tashi Ling: Boletín Informativo* (1995), *Boletín* (1995-1996), *Som-hi!!!* (1996-...), *Vallès Esport: Revista Gratuïta Esportiva del Vallès* (1996), *Espai Esportiu: el Butlletí Informatiu de l'AE Can Deu* (1997-1998), *Brincs: Club Esportiu* (1999-2000), *Cercle* (1999-2002) i *Quadras Blanc-i-blaus* (2000-2001).

La fotografia esportiva i fotògrafs sabadellencs

Hi ha un abans i un després tecnològic en el tipus d'il·lustracions esportives en la premsa al llarg del segle XX. A principis d'aquest, el dibuix acompanyava les cròniques relacionades amb l'esport. Per exemple, l'any 1914 el *Sabadell Deportivo*¹⁵ iniciava un seguit de retrats a esportistes destacats de la ciutat com va ser el cas del capità del primer equip del Sabadell F. C., Pere Monistrol. Als anys vint, una iniciativa semblant arribava de la mà de la revista *L'Esforç* per mitjà de les seccions de portada "Els esportmens entusiastes" (Pere Martí,¹⁶ expert entrenador del Club Natació Sabadell; Valentí Balart,¹⁷ extrem dreta del Centre d'Esports; Joan Alcover,¹⁸ notable mig centre de l'Atlètic F.C., i "L'As dels futbol·listes sabadellencs", Pere Monistrol).¹⁹ Josep Sanllehí fou un distingit dibuixant i caricaturista esportiu de la secció "Nostres col·laboradors"²⁰ d'aquesta revista.

D'altra banda, *L'Esforç* va ser una de les publicacions que incorporà les vinyetes d'humor en el món de la premsa esportiva.²¹ Pràctica humorística que continuà a finals dels quaranta amb el *Vallés Deportivo*²² i el *Sabadell Deportes*²³ —en el cas d'aquest darrer, R. Sitjes signava les vinyetes— i als vuitanta amb *La Veu de l'Esport: Edició Deportiva de la Veu de la Ciutat*,²⁴ a través de les seves respectives portades. La fotografia, present des de principis de segle, pren cada cop més força a mitjans d'aquest i desplaça, de manera gairebé definitiva, el dibuix en la il·lustració de les notícies relacionades amb l'esport. Per exemple, a la dècada dels vuitanta el *Diario Deportivo de Sabadell* publicava amplis reportatges fotogràfics. I en portada, les fotografies ocupaven el cent per cent de l'espai.

L'afició a la fotografia i la passió per l'esport a Sabadell no es poden explicar sense fer referència a una de les figures llegendàries del Centre d'Esports Sabadell, el futbolista Pere Monistrol i Masafret (1894-1972). Segons relata Ricard Simó i Bach en el seu article "Pere Monistrol i Masafret"²⁵ dins la sèrie periodística "Historia de un ascenso: 1985-86", publicat pel *Diario de Sabadell*, l'interès artístic de Monistrol per la fotografia el va dur a assolir l'èxit

en diferents concursos: "[...] La fotografia fou la segona gran afició (fins poc abans de morir anava sempre amb la màquina penjada al coll). Va ésser un bon aficionat, sobretot del paisatge, gaudint d'una bona col·lecció de premis d'entre els quals en sobressortia algú d'estranger". Si bé Monistrol no es va dedicar professionalment a la fotografia, Pere Farrán i Climent (1936-2003),²⁶ exjugador de boxa, va treballar com a reporter gràfic a diferents publicacions locals i fou màxim responsable de fotografia del *Diario de Sabadell*. El seu fill, conegut com a Farrán Jr., va continuar els seus passos. Aquests dos fotoperiodistes, considerats els més actius de la ciutat en el darrer terç del segle XX, des de mitjans dels anys seixanta i durant tres dècades van retratar amb les seves càmeres els esdeveniments més rellevants que ha viscut la ciutat, entre els quals destaquen els de caràcter esportiu.

Com a conclusions, cal dir que el recorregut per la premsa esportiva de la ciutat al llarg del segle XX ha permès adonar-se d'un seguit de canvis tant en el terreny de l'esport com en el de la interpretació que des del periodisme se n'ha fet. És a dir, el periodisme ha jugat un paper dual: en primer lloc, ha descrit una infinitat d'esdeveniments esportius. Però, al mateix temps i, en segon lloc, ha esdevingut un actor participant d'aquests successos, ja que ha determinat què

41

13 *Història del Centre d'Esports de Sabadell* [en línia], op. cit.

14 *Diario de Sabadell*, (2.04.1977), p. 53.

15 *Sabadell Deportivo*, any I, núm. 12 (12.12.1914), p. 1.

16 *L'Esforç*, any I, núm. 2 (13.10.1920), p. 1.

17 *Ibidem*, any I, núm. 3 (20.10.1920), p. 1.

18 *Ibidem*, any I, núm. 4 (27.10.1920), p. 1.

19 *Ibidem*, any I, núm. 6 (10.11.1920), p. 1.

20 *Ibidem*, any I, núm. 11 (22.12.1920), p. 1.

21 *Ibidem*, any II, núm. 19 (15.02.1921), p. 1.

22 *Vallés Deportivo*, any I, núms. 1-4 (19.10.1948-16.11.1948), portades.

23 *Sabadell Deportes*, any I, núm. 1 (3.01.1949), portada.

24 *La Veu de l'Esport: Edició Deportiva de la Veu de la Ciutat* (2.11.1981)

25 Ricard SIMÓ I BACH, "Pere Monistrol i Masafret", *Diario de Sabadell* (3.06.1986), p. 23.

26 AHS. Fons personals. Fons Ricard Simó i Bach (AP 41/6).

era notícia i com havia de ser narrada aquesta notícia. El protagonisme, per exemple, de l'excursionisme a principis de segle contrasta amb l'actual monopoli del futbol a les pàgines dedicades a l'esport. Tanmateix, això per si sol no significa necessàriament que la pràctica excursionista hagi desaparegut. Hi hauria d'altres factors, com són els econòmics i els publicitaris que intervenen a l'hora d'explicar l'interès periodístic envers un determinat esport o entitat esportiva. Els canvis més rellevants en el periodisme esportiu es poden resumir en els següents: *a*) canvi en la concepció de l'esport. S'ha passat de concebre'l com una afició saludable a una pràctica professionalitzada (espectacle econòmic); *b*) canvi en el nombre d'esports noticiables: l'actual sobreinformació envers el futbol i el bàsquet contrasta amb la informació que en poques pàgines s'oferia d'un ampli ventall d'activitats (billar, boxa, escacs, natació, atletisme, excursionisme...), i *c*) canvi lingüístic, fruit de les circumstàncies històriques (a principis de segle, els setmanaris són en català, durant el període franquista són escrits íntegrament en castellà i cap a finals de segle la situació del català en les pàgines d'esport tendeix a normalitzar-se). ●

Bibliografia i fonts

AHS. Hemeroteca

Joan B. CULLA CLARÀ, Àngel DUARTE MONTSERRAT (1990). *La premsa republicana*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya. (Vaixells de Paper).

Joan PUIG PUJOL (1972). *86 anys de premsa local: Sabadell, 1853-1938*. Sabadell: Riutort. (Els Ceballuts).

Josep M. FIGUERES (1994). *Breu història de la premsa a Catalunya*. Barcelona: Barcanova. (Biblioteca Cultural; 35).

Josep COSTAJUSSÀ I OLIVER, Climent CARBONELL I RIUS, Manuel SEGUÍ LÓPEZ [coord.]. (1991). *1916-1991. Setanta-cinc anys del Club Natació Sabadell*. Sabadell: Club Natació Sabadell.

Ricard ROF, Pere MELERO (1992). *Història de l'atletisme a Sabadell, 1914-1991. Una llarga cursa de voluntat*. Sabadell: Arxiu Històric de Sabadell.

Xavier PUJADAS, Carles SANTACANA (1997). *L'Esport és notícia: història de la premsa esportiva a Catalunya (1880-1992)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya. (Vaixells de Paper).

Periodisme esportiu, tradició i futur, monogràfic dels *Annals del periodisme català*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, núm. 20 (gener-juny de 1992).
